

Dygo, Marian

"Nummus et historia. Pieniądz Europy średniowiecznej", pod red. Stefana K. Kuczyńskiego i Stanisława Suchodolskiego, Warszawa 1985 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 77/4, 832-833

1986

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

został nader łaskawie (ponad 1/3 całości). Trudno ustalić listę obiektów odrzuconych, bo autor miał pełne prawo do dokonania ostrej selekcji, przyznał się również do świadomości łatwego wykazania licznych braków takiego wyboru. Budzi tylko pewien niedosyt mizerny udział obiektów z Lublina, drugiego co do znaczenia ośrodka Małopolski (tylko 13 zdjęć) oraz Przemyśla. Ze zrozumiałych względów uwidoczniła się przewaga pomników sztuki sakralnej wobec katastrofalnego stanu zachowania się obiektów ze sfery świeckiej. Także tutaj można by pokusić się o kilka uwag — zbyt mało chyba w doborze słynnych polskich pomników nagrobnych, w tym typu z figurami klęczącymi (Niepołomice), za mało czarnego marmuru dębnickiego, ukochanego materiału polskiego baroku, dotkliwie brakuje choćby jednego portretu trumiennego. Niezbyt wiele również architektury historyzującej, i secesyjnej, i neogotyckiej. Nie za wiele też pałaców (poza Krakowem znalazło się miejsce tylko dla 5!). Zupełnie prawie brak judaików, nie ma ani jednego cmentarza (chrześcijańskiego czy żydowskiego), pominięto architekturę przemysłową i czynszową. Za duży plus dokonanego wyboru uznać trzeba szerokie, jak na nasze zwyczaje, uwzględnienie budowli drewnianych, w liczbie przeszło dwudziestu. Smutnym przykładem zanikania tej kategorii pomników naszej architektury stał się los kościoła w Libuszy, który spłonął w lutym 1986 roku, czyli w momencie gdy książka zawierająca zdjęcia bezcennej renesansowej polichromii w tej świątyni dotarła do rąk odbiorcy.

Mimo tych kilku uwag, nie tyle pod adresem autora co możliwości wydawniczych, „Pomniki sztuki w Polsce” zapełniają dotkliwą lukę i z niecierpliwością oczekiwać należy na pozostałe tomy dzieła.

B.K.

Nummus et historia. Pieniądz Europy średniowiecznej, pod red. Stefana K. Kuczyńskiego i Stanisława Suchodolskiego, Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Komisja Numizmatyczna, Warszawa 1985, s. 328, XII tabl.

Jest to księga pamiątkowa opublikowana ku uczczeniu 60-lecia znakomitego mediewisty — prof. dr Ryszarda Kiersnowskiego. Oprócz bibliografii Jubilatowi tom zawiera 39 rozpraw pióra autorów polskich (18) i obcych. Prawie wszystkie poświęcone są tematyce szczególnie bliskiej prof. R. Kiersnowskiemu — historii pieniądza europejskiego w średniowieczu. W ścisłym zakresie jego zainteresowań mieszczą się również dwie prace z zakresu historii Pomorza Zachodniego we wczesnym średniowieczu. Zamieszczono ponadto kilka prac dotyczących mennictwa nowożytnego.

Do ściśle numizmatycznych można zaliczyć około 30 rozpraw. Dominuje w nich problematyka późnośredniowieczna (XIV—XV w.). Około 1/4 autorów pisało o wczesnym średniowieczu (X—XI w.), natomiast reszta rozpraw rozdzielona jest między średniowiecze pełne (XII—XIII w.) i czasy nowożytne.

W sygnalizowanej publikacji znajdujemy szereg interesujących przyczynków, czy to prezentujących nowe materiały, czy nowe metody badawcze, czy wreszcie nowe interpretacje faktów i zjawisk już znanych. Wymienimy jedynie część prac mogących szczególnie zainteresować czytelników „Przeglądu Historycznego”: Władysław Filipowiak, „«Garnek Wulkanu» — najstarsza latarnia morska nad Bałtykiem”, s. 91—102 (lokalizacja i rekonstrukcja wczesnośredniowiecznej latarni morskiej w Wolinie); Lech Leciejewicz, „Za denara otrzymasz wóz świeżych śledzi...”, s. 103—109 (autor ukazuje handel i konsumpcję śledzia na południowych wybrzeżach Bałtyku we wczesnym średniowieczu); Stanisław Trawkowski, „Obieg a renowacja monety w Polsce na przełomie XII i XIII wieku”, s. 111—118

(nowa interpretacja problemu); Bogumiła Haczewska, „Insygnia koronacyjne na monetach polskich w okresie rozbitcia dzielnicowego”, s. 119—129; Stanisław Kuraś, „Papiaska taryfa świadczeń należnych wizytatorom z 1336 r. jako źródło poznania sytuacji gospodarczej Polski”, s. 159—162 (o znalezisku z zasobów Archiwum Watykańskiego); Halina Manikowska, „Gra o pieniądze» w późnośredniowiecznej Florencji”, s. 187—193; Janusz Sztetyło, „*Testes de gris et de martres*. Pieniądz w Nowogrodzie na początku XV w. w relacji Gilberta de Lannoy”, s. 213—220; Pierre Cockshaw, „*Fausses monnaies fabriquées par des pauvres à la fin du Moyen Age*”, s. 221—226 (publikacja tekstów źródłowych podważających tradycyjny obraz fałszerstw monetarnych w średniowieczu); Stefan K. Kuczyński, „Herby terytorialne na polskich monetach średniowiecznych”, s. 227—235; Stanisława Kubiak, „Udział monet zagranicznych w obiegu pieniężnym w Królestwie Polskim w XV wieku”, s. 277—287; Jean Duplessy, „*La circulation des monnaies hongroises en France et aux Pays-Bas (XIV—XVIe siècles)*”, s. 289—295; Henryk Samsonowicz, „Stosunki monetarne w Gdańsku na przełomie XV/XVI wieku”, s. 297—302; Andrzej Wyczański, „Uwagi o utowarowieniu gospodarki chłopskiej w dawnej Polsce”, s. 303—314 (teza, iż dopiero w XVI w. gospodarstwo chłopskie w Polsce weszło w orbitę gospodarki towarowo-pieniężnej).

M.D.

Litvano-Slavica Posnaniensia. Studia Historica t. I, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1985, s. 227.

Powyższym tytułem rozpoczęto nowe wydawnictwo ciągle. Poświęca się je dziejom ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego nie stawiając żadnych ograniczeń rzeczowych, zaś zakres chronologiczny wyznacza jedynie granica dolna, tj. średniowiecze. Przewiduje się także włączanie publikacji dotyczących związków między Litwą a państwami i narodami ościennymi.

Wydawnictwo poza tradycyjnymi działami: rozprawy i artykuły, materiały źródłowe, recenzje i nekrologia przewidziało przedruk dawniejszych, wartościowych, a trudno dostępnych prac w specjalnym dziale „Lituanica Classica”. Tom niniejszy otwiera publikacja należąca do tego ostatniego działu, rozprawa H. Łowmiańskiego „Geografia polityczna Bałtów w dobie plemienną”. Jest to rozdział pierwszy drugiego tomu „Studiów nad początkami społeczeństwa i państwa litewskiego” (1932), którego to tekstu nie włączono, mimo, że zachował naukową aktualność, do zbioru prac H. Łowmiańskiego pt. „Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego” (Poznań 1983). Ponadto w prezentowanym tomie piszą: J. Ochmański o autorze odnalezionego i opublikowanego niedawno „*Descriptiones terrarum*” z lat 1255—1260, którego próbuje identyfikować z franciszkaninem Adolfem — nie Słowianinem, świadkiem koronacji Mendoga. Dotychczas w autorze „*Descriptiones*” widziano bądź biskupa jaćwieskiego dominikanina Henryka, który nawracał Jaćwingów w 1249 r. (K. Górski) bądź nieznanego kronikarza czeskiego (G. Labuda).

Zb. Wojtkowiak zajął się Dryświatami jako litewską rubieżą średniowieczną. Dryświaty od czasów plemiennych aż do współczesnych stanowiły granicę między Bałtami a Słowianami. Funkcja Dryświat uchwytana jest od XV w., kiedy to stanowiły one punkt oporu zabezpieczający Wilno.

G. Błaszczuk zanalizował fundaje 20 klasztorów w diecezji żmudzkiej w latach 1618—1795. Dwanaście spośród nich założono przed 1654 r., pozostałe